

รายงานผู้ป่วย

กรณีศึกษาที่หายากในประเทศไทย: ผู้ป่วยไข้เลือดออกเดงกีเพศหญิงที่มีภาวะพร่องเอนไซม์ G6PD

วราภรณ์ สมวงษ์¹ ปานจิต โพธิ์ทอง² กองแก้ว ย้วนบุญหลิม² และ เอกมณี พัฒนพิพิธไพศาล¹

¹งานห้องปฏิบัติการเวชศาสตร์ชั้นสูง ²ฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลเวชศาสตร์เขตร้อน

บทคัดย่อ

ภาวะพร่องเอนไซม์ G6PD ถ่ายทอดทางพันธุกรรมแบบ X-linked recessive ทำให้ระดับของเอนไซม์ G6PD ลดลงหรือมี การทำงานผิดปกติ ส่งผลให้เกิดการแตกของเม็ดเลือดแดงได้ในผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกเดงกี โดยภาวะนี้แสดงอาการในเพศชายได้บ่อย กว่าเพศหญิง ดังนั้นจึงขอเสนอกรณีศึกษาที่หายากดังนี้

ผู้ป่วยหญิงอายุ 22 ปี อาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ เข้ารับการรักษาตัวที่โรงพยาบาลเวชศาสตร์เขตร้อน ผู้ป่วยมีอาการ หนาว สั่น ปวดศีรษะ ปวดเมื่อยตามตัว รับประทานอาหารได้น้อย มีประจำเดือนวันที่ 3 ปริมาณไม่มาก ผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ พบว่า Dengue NS1 positive, Dengue antibody IgM and IgG positive, WBC count 2,600 cells/mm³, platelet count 17,000 cells/mm³, atypical lymphocytes 9% แพทย์วินิจฉัยว่าผู้ป่วยเป็นโรคไข้เลือดออกเดงกี จากผลตรวจปัสสาวะพบว่าค่า urobilinogen 3+ จึงตรวจเอนไซม์ G6PD เพิ่ม ผลตรวจพบว่าภาวะพร่องเอนไซม์ G6PD ซึ่งส่งผลให้เกิดเม็ดเลือดแดงแตกได้เมื่อ มีการติดเชื้อไวรัสเดงกี

คำสำคัญ : ● ไข้เลือดออกเดงกี ● ภาวะพร่องเอนไซม์ G6PD

วารสารโลหิตวิทยาและเวชศาสตร์บริการโลหิต. 2565;32:65-9.

ได้รับต้นฉบับ 12 ตุลาคม 2564 แก้ไขบทความ 20 ตุลาคม 2564 รับลงตีพิมพ์ 25 มกราคม 2565

ต้องการสำเนาต้นฉบับติดต่อ วราภรณ์ สมวงษ์ งานห้องปฏิบัติการเวชศาสตร์ชั้นสูง โรงพยาบาลเวชศาสตร์เขตร้อน ถนนราชวิถี แขวงทุ่งพญาไท เขตราชเทวี กรุงเทพฯ 10400

Case Report

Report of a rare case in Thailand: dengue hemorrhagic fever in a female patient with glucose-6-phosphate dehydrogenase (G6PD) deficiency

Waraporn somwong¹, Panjit phothong², Kongkaew Younboonhlim² and Akemanee Pattanapitpaisarn¹

¹Medical Technologist, Diagnostic Laboratory; ²Nurse, Department of Nursing, Hospital for Tropical Diseases, Mahidol University.

Abstract

Glucose-6-phosphate dehydrogenase deficiency is an X-linked recessive disorder, involving decreasing activity of enzyme induced hemolysis. This condition manifests in males more often than females. Therefore, a rare case study is presented as described below.

A 22-year-old female from Bangkok was admitted to the Hospital for Tropical Diseases. She presented fever, chills, headache, anorexia and minimal amount of menstruation (the 3rd day of cycle). Laboratory investigation revealed positive for dengue NS-1 antigen, positive for IgM and IgG antibody, WBC count 2,600 cells/mm³ with atypical lymphocytes 9% and platelet count 17,000 cells/mm³. The doctor diagnosed dengue hemorrhagic fever and found urobilinogen 3+ in urine. G6PD activity showed low G6PD level. This condition can cause hemolysis in dengue infection.

Keywords : ● Dengue hemorrhagic fever ● G6PD deficiency

J Hematol Transfus Med. 2022;32:65-9.

บทนำ

ประเทศไทยอยู่ในเขตร้อน มีอุณหภูมิและความชื้นพอเหมาะกับการเจริญเติบโตของยุงลาย เนื่องจากยุงลายบ้าน (*Aedes aegypti*) เป็นพาหะของไข้เลือดออกเดงกี ความรุนแรงของโรคเกิดจากหลายปัจจัยร่วมกัน พบว่าโรคประจำตัวที่เป็นอีกหนึ่งปัจจัย มีการศึกษาพบว่าโรคประจำตัวที่มีเม็ดเลือดแดงแตกง่าย เช่น โรคภาวะพร่องเอนไซม์ G6PD¹ โรคธาลัสซีเมีย² เป็นต้น ส่งเสริมให้เกิดความรุนแรงของโรคมากขึ้น เนื่องจากอาจเกิดภาวะเม็ดเลือดแดงแตกทำให้ผู้ป่วยซีดลงทำให้อาการซีดเนื่องจากมีเลือดออกในผู้ป่วยเหล่านี้รุนแรงขึ้น

ภาวะพร่องเอนไซม์ G6PD เกิดจากการกลายพันธุ์ของยีน G6PD ที่อยู่บนโครโมโซม X ถ่ายทอดทางพันธุกรรมแบบ X-linked recessive ทำให้ระดับของเอนไซม์ G6PD ลดลงหรือมีการทำงานของเอนไซม์ผิดปกติ ทำให้เกิดการแตกของเม็ดเลือดแดง³ พบว่าในประชากรทั่วโลกมีภาวะพร่องเอนไซม์ G6PD จำนวนมากกว่า 400 ล้านคน โดยอุบัติการณ์ของแต่ละพื้นที่ที่มักน้อยแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับพื้นที่ที่ทำการศึกษานี้^{4,5} สำหรับประเทศไทย ส่วนใหญ่พบภาวะพร่องเอนไซม์ G6PD ชนิด Mahidol ซึ่งมักมีอาการ acute intermittent hemolytic anemia โดยพบในประชากรเพศชาย ร้อยละ 12 และเพศหญิงร้อยละ 2⁶

เพศหญิงที่มีภาวะพร่องเอนไซม์ G6PD มักมีสาเหตุจากภาวะ X-chromosome inactivation ในภาวะปกติผู้ป่วยส่วนใหญ่มักไม่แสดงอาการ โดยอาการจะเกิดเมื่อมีปัจจัยต่างๆ มากระตุ้น หรืออยู่ในภาวะ oxidative stress เช่น การติดเชื้อ ในทารกแรกเกิด ภาวะเลือดเป็นกรด เป็นต้น^{7,8} เอนไซม์ G6PD พบอยู่ในเซลล์ทุกเซลล์ของร่างกาย มีหน้าที่หลักในกระบวนการเมตาบอลิซึมในกระบวนการ pentose phosphate pathway ของน้ำตาลกลูโคส ซึ่งมีส่วนสำคัญในการช่วยป้องกันภาวะ oxidative stress ในเม็ดเลือดแดง

กรณีศึกษา

ผู้ป่วยหญิงอายุ 22 ปี อาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ เข้ารับการรักษาตัวที่โรงพยาบาลเวชศาสตร์เขตร้อน ผู้ป่วยมีอาการไข้สูงลอยมา 4 วัน ทานยาลดไข้ ปวดศีรษะ ปวดเมื่อยตามตัว รับประทานอาหารได้น้อย ผู้ป่วยอยู่ระหว่างมีประจำเดือนเป็นวันที่ 3 และมีประวัติเคยป่วยเป็นไข้เลือดออกเดงกีตอนอายุประมาณ 4 ขวบ การตรวจร่างกายแรกรับพบ อุณหภูมิร่างกาย 37.7 องศาเซลเซียส ชีพจร 96 ครั้ง/นาที หายใจ 20 ครั้ง/นาที ความดันโลหิต 100/70 มิลลิเมตรปรอท ค่าความเข้มข้นออกซิเจนในเลือด ร้อยละ 98 น้ำหนักตัว 68 กิโลกรัม ส่วนสูง 165 เซนติเมตร ผู้ป่วยมีระดับความรู้สึกตัวดี ไม่มีภาวะซีด ไม่เหลือง ไม่มีเลือดออกตามร่างกาย ต่อมาน้ำเหลืองปกติ ไม่มีภาวะบวม ตรวจพบมีประจำเดือนปริมาณเล็กน้อย แพทย์ให้การรักษาเบื้องต้นโดยให้น้ำเกลือ 5% D/NSS ทางหลอดเลือดดำในอัตราเร็ว 40 มิลลิลิตร/ชั่วโมง ผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการวันแรกได้รับ ดังแสดงใน Table 1

แพทย์สงสัยภาวะเม็ดเลือดแดงถูกทำลายเนื่องจากตรวจปัสสาวะพบยูโรบิลิโนเจนจึงส่งตรวจระดับเอนไซม์ G6PD โดยวิธี fluorescent spot test พบว่าผู้ป่วยมีภาวะพร่องเอนไซม์ G6PD

ผู้ป่วยรายนี้เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลเวชศาสตร์เขตร้อน ได้รับ 5% D/NSS ในอัตรา 40 มิลลิลิตร/ชั่วโมงนาน 3 วัน จากนั้นแพทย์สั่งหยุดการให้สารน้ำ จากผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการในระหว่างที่ผู้ป่วยรักษาตัวในโรงพยาบาล แสดงค่าการทำงานของตับและผลค่าความสมบูรณ์ของเม็ดเลือด ดัง Table 2 และ 3 ตามลำดับผู้ป่วยอาการดีขึ้นและกลับบ้านได้หลังเข้ารับการรักษา 5 วัน

อภิปรายและสรุป

ภาวะพร่องเอนไซม์ G6PD ทำให้เกิดการแตกของเม็ดเลือดแดงแบบในหลอดเลือด มีการจัดแบ่ง ตามระดับเอนไซม์ไว้เป็น 5 ระดับ คือ 1) severely deficiency with chronic anemia

Table 1 ผลตรวจห้องปฏิบัติการวันแรกได้รับ

การทดสอบ	ผลการทดสอบ
CBC	WBC count 2,600 cells/mm ³ , Hemoglobin 12.78 g/dL, Hematocrit 38.6%, Platelet count 17,000 cells/mm ³ , Atypical lymphocytes 8%
Chemistry	AST 156 U/L, ALT 71 U/L
Immunology	Dengue NS1 positive, Dengue antibody IgM and IgG positive
Urine analysis	Color Yellow, Specific Gravity 1.015, pH 6.5, Protein 2+, Ketone 2+, Urobilinogen 3+, Bacteria few, Blood negative

Table 2 การตรวจการทำงานของตับ

การทดสอบ	วันที่ 2	วันที่ 3	ช่วงค่าปกติ
Direct Bilirubin	0.6	0.6	0.0-0.3 mg/dL
Total Bilirubin	1.0	1.0	0.0-1.21 mg/dL
Total Protein	6.5	6.7	6.6-8.7 g/dL
Albumin	3.2	3.3	3.5-5.2 g/dL
Globulin	3.3	3.4	2.5-3.5 g/dL
Alkaline phosphatase	43	45	35-104 U/L
AST	159	169	0-32 U/L
ALT	81	107	0-33 U/L

Table 3 การตรวจค่าความสมบูรณ์ของเม็ดเลือด

การทดสอบ	วันที่ 3	วันที่ 5	ช่วงค่าปกติ
WBC	6.10	5.70	5 -10 x10 ³ /μL
RBC	4.93	4.02	4.50-5.10 x10 ⁶ /μL
Hematocrit	39.9	32.2	37-47%
Platelet	15.0	88.0	150-450 x10 ³ /μL
Atypical lymphocytes	19.0	12.0	0-5%

(activity < 10% of normal) 2) severely deficiency with acute anemia (activity < 10% of normal) 3) moderately to mildly deficiency with acute anemia (activity 10-60% of normal) 4) mildly deficiency to normal (60-100% of normal) 5) increased G6PD activity (more than twice normal)⁹ แต่ในผู้ป่วยรายนี้ไม่สามารถบอกได้ว่าอยู่ในระดับใดเนื่องจากไม่มีการส่งตรวจหาปริมาณแอนไซม์ จากการศึกษาของ Abdullah Ahmed Al-alimi และคณะ เรื่อง Dengue virus type 2 (DENV2)- induced oxidative responses in monocytes from Glucose-6-phosphate dehydrogenase (G6PD)-deficient and G6PD normal subjects พบว่าผู้ป่วยไข้เลือดออกเดงกีชนิด DENV2 สามารถเกิดปฏิกิริยา oxidative ใน monocytes แล้วส่งผลให้ปริมาณเชื้อไวรัสเดงกีเพิ่มสูงขึ้น เมื่อปริมาณเชื้อไวรัสเพิ่มมากขึ้นส่งผลต่อผู้ป่วยไข้เลือดออกเดงกีที่มีภาวะพร่องแอนไซม์ G6PD ให้มีอาการรุนแรงมากขึ้น¹⁰

ผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการที่แสดงถึงการเกิดภาวะการแตกของเม็ดเลือดแดงแบบในหลอดเลือด ได้แก่ ผลค่า total bilirubin direct bilirubin lactate dehydrogenase (LDH) reticulocyte สูง พบ hemoglobinuria เป็นต้น

กรณีศึกษาของผู้ป่วยรายนี้พบว่าผู้ป่วยเกิดการแตกของเม็ดเลือดแดงแบบในหลอดเลือด เนื่องจากผลการตรวจจัสสาวะผู้ป่วยพบว่ามีค่า Urobilinogen 3+ มีภาวะ ค่า direct bilirubin

สูง แต่ไม่มีผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการอื่นจึงไม่สามารถระบุได้ว่าการแตกของเม็ดเลือดแดงเกิดจากสาเหตุใด แต่การที่ผู้ป่วยมีภาวะพร่องแอนไซม์ G6PD ซึ่งเป็นโรคประจำตัวที่สามารถทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อนได้ง่ายโดยเฉพาะส่งผลให้เกิดภาวะเม็ดเลือดแดงแตกง่ายร่วมด้วยก็อาจเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ส่งเสริมให้เกิดการแตกของเม็ดเลือดแดงได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ Tanphaichirt VS และคณะ เรื่อง Effect of red blood cell glucose-6-phosphate dehydrogenase deficiency on patients with dengue hemorrhagic fever ซึ่งพบว่าผู้ป่วยไข้เลือดออกชายที่มีภาวะพร่องแอนไซม์ G6PD จะมีอาการรุนแรงกว่าผู้ป่วยที่มีภาวะแอนไซม์ G6PD ปกติ¹

เอกสารอ้างอิง

1. Tanphaichitr VS, Chonlasi R, Suwantal L, Pung-Amritt P, Tachavanich K, Yogsan S, et al. Effect of red blood cell glucose-6-phosphate dehydrogenase deficiency on patients with dengue hemorrhagic fever. *J Med Assoc Thai.* 2002;85(Suppl 2):S522-9.
2. Natesirinikul R, Tantiworawit A, Charoenkwan P. Clinical course of dengue in patients with thalassaemia *Paediatr Int Child Health.* 2013;33:32-6.
3. Beutler E. Glucose-6-phosphate dehydrogenase deficiency: a historical perspective. *Blood.* 2008;111:16-24.
4. Francis RO, Jhang JS, Pham HP, Hod EA, Zimring JC Spitalnik SL. Glucose-6-phosphate dehydrogenase deficiency in transfusion medicine; the unknown risks. *Vox Sang.* 2013;105:271-82.

5. Nkhoma ET, Poole C, Vannappagari V, Hall SA, Beutler E. The global prevalence of glucose-6-phosphate dehydrogenase deficiency: a systematic review and meta-analysis. *Blood Cells Mol Dis.* 2009;42:267-78.
6. Kitti Torcharus. Glucose-6-phosphate dehydrogenase deficiency (G-6-PD). *The Thai Society of Hematology [Internet].* 2021. [cited 2021 Aug 10]. Available from: <http://tsh.or.th/Knowledge/Details/43>.
7. Hecker PA, Lionetti V, Ribeiro RF, Jr., Rastogi S, Brown BH, O'Connell KA, et al. Glucose-6-phosphate dehydrogenase deficiency increases redox stress and moderately Accelerates the development of heart failure. *Circ Heart Fail.* 2013;6:118-26.
8. Luzzatto L, Seneca E. G6PD deficiency: a classic example of pharmacogenetics with on going clinical implications. *Br J Heamatol.* 2014;164:469-80.
9. WHO Working Group. Glucose-6-phospate dehydrogenase deficiency. *Bull World Health Organ.* 1989;67:601-11.
10. Al-alimi AA, A.Ali S, Al-Hassan F, et al. Dengue virus type 2 (DENV2)- induced oxidative responses in monocytes from Glucose-6-phosphate dehydrogenase (G6PD)-deficient and G6PD normal subjects. *PLOS Neglected Tropical diseases.* 2014;8:1-9.

